

De Biesbosdotter (*Caltha palustris araneosa*)

M. KONING

Enkele keren per jaar kom ik in het dorpje Sleeuwijk, een klein plaatsje aan de Brabantse kant van de Merwede. Het oude dorpsdeel ligt als een rij dijkhuisjes onder tegen de slingerende Merwededijk geplakt. Aan de buitenzijde van deze dijk ligt een uiterwaard. Deze uiterwaard bestaat niet uit grasland, maar hoofdzakelijk uit grienden en gorzen (grienden zijn cultuurbossen van wilgen en gorzen zijn rietvelden). De rietgorzen werden tot voor kort twee keer per dag door de vloed overspoeld en elke keer wanneer het water weer terugtrok, bleef er een klein laagje slib achter. Om de rietcultuur te bevorderen werden de gorzen ook 'begreppeld', zodat het vloedwater snel kon worden afgevoerd. Door dit afgezette slib en door de snelle afvoer van het water werden gunstige voorwaarden voor de rietgroei geschapen. Wanneer het riet in de herfst of winter gesneden werd, had het een lengte van wel drie tot vier meter.

In het voorjaar, voordat het riet zich begon te ontwikkelen, bloeiden er duizenden dotters in de gorzen, zodat die dan één botergele zee vormden. Bij elke vloed verdwenen de planten geheel onder water, om bij eb weer tevoorschijn te komen.

Sinds het herstel van het landschap na de St. Elisabethvloed in 1404 veranderde er in dit patroon voor deze planten weinig, totdat er in 1971 plotseling een einde aan kwam. Door de afsluiting van het Haringvliet zijn eb en vloed bijna verdwenen. Het verschil in waterhoogte is in dit gebied verminderd van bijna twee meter tot 40 cm. Het was verbazend hoe snel de plantenwereld op deze verandering reageerde. De grote lisdodde was na enkele jaren geheel verdwenen, de kleine lisdodde breidde zich zeer snel uit langs de nu constante rivieroever. Het riet groeide zeer slecht, zodat het na één jaar al niet meer gesneden werd. Zoals overal waar de grond stikstofrijk is, kwamen ook hier de grote brandnetels groeien. De gorzen veranderden in enorme brandnetelvelden. En de dotters? Wanneer het droge niet al te droog is, kan de dotter best op het droge groeien, maar wanneer ze, nog maar net in bloei, al tot hun 'kruin' tussen de brandnetels staan, die nog eens een maand

later anderhalve meter hoog zijn, dan worden ze verstikt en moeten ze het veld ruimen.

Twee jaar geleden stak ik een paar planten uit en plantte deze in een vochtig dal in m'n achtertuin. Ze hebben prachtig en langdurig gebloeid en lieten bovendien zien hoe ze zich vermeerderden. Na de bloei bogen de bloeistengels langzaam naar buiten en op de plaatsen waar bladeren aan de stengels zaten, de knopen dus, verschenen wortelvormige verdikkingen. Eerst heb ik een stengel onder een knoop afgesneden en in een potje water geplaatst. De knobbels veranderden na enkele dagen in wortels. Bij de ouderplanten was één stengel al zover dat de wortels in de grond gedrongen waren.

Na wat snuffelen in tijdschriften en boeken vond ik er nog iets aardigs over. In *Wilde Planten*, deel 2 is te vinden dat deze manier van vegetatieve voortplanting alleen maar bij de 'Biesbosdotter' voorkomt. Na het afsterven van de bladeren en de stengels blijven de wortels, waarop intussen ogen gevormd zijn, als zelfstandige planten in de bodem vastgehecht. Deze jonge wortelstelsels worden wortelspinnen genoemd.

De Biesbosdotter is een variëteit van onze gewone dotter en heet *Caltha palustris* var. *araneosa*. Door eeuwenlange selectie is er in dit getijdengebied een aangepaste, erfelijke variëteit ontstaan.

De gewone dotter zou zich in de Biesbos niet voort kunnen planten. De zaden zouden door de krachtige stroom meegesleurd worden. Dit blijkt ook wel, omdat de gewone dotter in dit getijdengebied nauwelijks gevonden wordt. Heeft de Biesbosdotter zich ergens gevestigd, doordat bijvoorbeeld een (wortel)spin ergens is blijven haken, en is de plaats gunstig, dan kan hij zich gemakkelijk uitbreiden zonder afhankelijk te zijn van de zaadproductie.

Met het afsluiten van het Haringvliet is deze bijzondere eigenschap overbodig geworden, terwijl nu de mogelijkheid voor de gewone dotter openstaat om er zich te vestigen. Het zou de moeite waard zijn om na te gaan, hoe de Biesbosdotter hierop reageert.